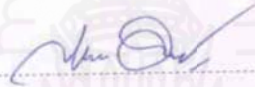

หัวข้อวิทยานิพนธ์ แนวทางการส่งเสริมการปลูกไม้ผล ไม้ยืนต้น ในพื้นที่ตำบลน้ำไผ่
อำเภอป่าดงจังหวัดอุดรธานี
ชื่อและนามสกุล นายสุนทร ตะนาวศรี
แขนงวิชา ส่งเสริมการเกษตร
สาขาวิชา เกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
อาจารย์ที่ปรึกษา 1. รองศาสตราจารย์ ดร. จินดา ขลิบทอง
2. รองศาสตราจารย์ บำเพ็ญ เขียวหวาน

วิทยานิพนธ์นี้ ได้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรระดับปริญญาโท เมื่อวันที่ 29 พฤษภาคม 2556

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

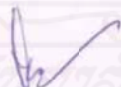
ประธานกรรมการ

(อาจารย์สุกัญญา อธิปอนันต์)

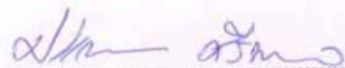
กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร. จินดา ขลิบทอง)

กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ บำเพ็ญ เขียวหวาน)

ประธานกรรมการบัณฑิตศึกษา

(ศาสตราจารย์ ดร. สิริวรรณ ศรีพหล)

ชื่อวิทยานิพนธ์ แนวทางการส่งเสริมการปลูกไม้ผลไม้ยืนต้น ในพื้นที่ตำบลน้ำไผ่ อำเภอน้ำปาด จังหวัดอุตรดิตถ์
ผู้วิจัย นายสุนทร ตะนาวศรี **รหัสนักศึกษา** 2549001473 **ปริญญา** เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต (ส่งเสริมและ
 พัฒนาการเกษตร) **อาจารย์ที่ปรึกษา (1)** รองศาสตราจารย์ ดร. จินดา ขลิบทอง
 (2) รองศาสตราจารย์บำเพ็ญ เขียวหวาน **ปีการศึกษา** 2555

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) สภาพเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรตำบลน้ำไผ่ อำเภอน้ำปาด จังหวัดอุตรดิตถ์ (2) ความรู้เกี่ยวกับการปลูกไม้ผลไม้ยืนต้น (3) ความต้องการและแนวทางการส่งเสริมการปลูกไม้ผล ไม้ยืนต้น

ประชากรที่ศึกษาได้แก่ เกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในพื้นที่ ตำบลน้ำไผ่ อำเภอน้ำปาด จังหวัดอุตรดิตถ์ ที่ขึ้นทะเบียนกับสำนักงานเกษตรอำเภอน้ำปาด จำนวน 521 ราย สุ่มกลุ่มตัวอย่าง 227 ราย โดยใช้วิธีการสุ่มแบบง่าย เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าต่ำสุด และค่าสูงสุด

ผลการวิจัยพบว่า 1) เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุเฉลี่ย 50.99 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษา มีประสบการณ์ในการปลูกไม้ผล ไม้ยืนต้น จำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.37 คนจำนวนแรงงานภาคการเกษตรในครัวเรือนเฉลี่ย 2.42 คนมีการจ้างแรงงานเฉลี่ย 5.32 คนส่วนใหญ่ได้รับผลกระทบจากภัยน้ำป่าไหลหลากและดินโคลนถล่มปี 2554 เป็นพื้นที่การเกษตรเสียหาย มีขนาดการถือครองที่ดินเฉลี่ย 32.84 ไร่ส่วนใหญ่เป็นการถือครองโดยไม่มีเอกสารสิทธิ์ใช้ประโยชน์ที่ดินในการทำไร่มากที่สุดเฉลี่ยรายละ 21.19 ไร่ รายได้ส่วนใหญ่มาจากการทำไร่ มีรายได้เฉลี่ยครัวเรือนละ 133,400.88 บาทแหล่งเงินทุนด้านการเกษตรส่วนใหญ่มาจากตนเองเป็นสมาชิกกลุ่มลูกค้านาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรมีแหล่งความรู้ในชุมชนคือผู้นำเกษตรกรในหมู่บ้านมีสื่อโทรทัศน์ในครัวเรือนได้รับความรู้ทางการเกษตรจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร 2) มีความรู้เกี่ยวกับการปลูกมะม่วงหิมพานต์ ในระดับมากและการปลูกมะขามเปรี้ยวในระดับปานกลาง 3) เกษตรกรทั้งหมดมีความสนใจในการปลูกไม้ผล ไม้ยืนต้น ส่วนใหญ่มีความสนใจปลูกมะขามเปรี้ยว รองลงมาคือมะม่วงหิมพานต์ มีความพร้อมที่จะปรับเปลี่ยนอยู่ในระดับมากที่สุด สนใจรูปแบบการปลูกแบบแบ่งพื้นที่มากกว่าร้อยละ 40 ของพื้นที่ มีความต้องการการฝึกอบรมการปลูกมะม่วงหิมพานต์ในระดับมากที่สุด 3 ประเด็น ได้แก่ การดูแลรักษา โรคและแมลง และการแปรรูปในระดับมาก 4 ประเด็น ได้แก่ การคัดเลือกและการขยายพันธุ์ การปลูก การเก็บเกี่ยว และการจัดการช่วงหลังการเก็บเกี่ยว ส่วนความต้องการการฝึกอบรมการปลูกมะขามเปรี้ยวในระดับมากที่สุด 2 ประเด็น ได้แก่ การดูแลรักษา และโรคและแมลง ในระดับมาก 5 ประเด็น ได้แก่ การคัดเลือกและการขยายพันธุ์ การปลูก การเก็บเกี่ยว การจัดการช่วงหลังการเก็บเกี่ยวและการแปรรูปมีความต้องการคู่มือในการฝึกอบรมในระดับมากที่สุดทั้งมะม่วงหิมพานต์และมะขามเปรี้ยวทั้งหมด 7 ประเด็น ได้แก่ การคัดเลือกและการขยายพันธุ์ การปลูก การดูแลรักษา โรคและแมลง การเก็บเกี่ยว การจัดการช่วงหลังการเก็บเกี่ยว และการแปรรูป ส่วนแผนพับ โปสเตอร์ วิดีทัศน์ และ Power point เกษตรกรมีความต้องการในระดับมากทุกประเด็นทั้งมะม่วงหิมพานต์และมะขามเปรี้ยว

คำสำคัญ แนวทางการส่งเสริม ไม้ผลไม้ยืนต้น อำเภอน้ำปาด จังหวัดอุตรดิตถ์

Thesis title: Growing Fruit Perennial Push Trend in Nampai Sub-District, Nampad District, Uttaradit Province

Researcher: Mr. Suntorn Tanaosai; **ID:** 2549001473; **Degree:** Master of Agriculture (Agricultural Extension and Development); **Thesis advisors:** (1) Dr. Jinda Khlibtong, Associate Professor; (2) Bumpen Keowan, Associate Professor; **Academic year:** 2012

Abstract

The objectives of this research were to study (1) socio-economic circumstance of farmers in Nampai Sub-District, Nampad District, Uttaradit Province (2) knowledge about growing fruit and perennial (3) extension need of growing fruit and perennial

The research population was a number of 521 maize farmers in Nampai Sub-District, Nampad District, Uttaradit Province who registered with the Agricultural Extension Office, Nampad District. 227 samples were selected by simple random sampling. Data was collected by interviewing and analyzed by using frequency, percentage, mean, standard deviation, minimum value and maximum value.

The research results were found that 1) most of the farmers were female with the average age at 50.99 years and completed primary education level. They had experience in growing fruits, perennial push trend. The average number of their household member was 4.37 persons. The average number of agricultural labor in their household was 2.42 persons. The average number of hired labor was 5.32 persons. Most of them were affected by flash floods and landslide in the year 2011. Their agricultural area was damaged. The average of their occupied area was 32.84 rai, mostly without certificate of ownership. The average land mostly used for farming was 21.19 rai/person. Most of their income derived from farming with the average income 133,400.88 baht/household. Capital was mostly from their savings. They were customers of the Bank for Agriculture and Agricultural Cooperatives. Their source of knowledge in community was agricultural leader in the village and television at home. 2) Knowledge that was acquired from agricultural extension agents included knowledge about growing cashew nut was at high level while growing sour tamarind was at medium level. 3) All of them were quite interested in growing fruits and perennial. The majority was interested in growing sour tamarind and next would be cashew nut. Their readiness for change and adjustment was at the highest level. They were interested in growing in separate area, over 40% of the area. Their need in training on promotion for growing cashew nut was at the highest level over 3 issues namely; taking care, disease and pest and processing- at high level over 4 issues namely; selection, propagation, growing/harvest and post-harvest management. Their need in training on promotion for growing sour tamarind was at the highest level over 2 issues namely; taking care, disease and pest – at high level over 5 issues namely; selection, propagation, growing, harvest, post-harvest management and processing. Training manual for both cashew nut and sour tamarind was needed at the highest level over 7 issues namely; selection of variety and propagation, growing, taking care of disease and pest, harvest, post-harvest management and processing. Every issue of cashew nut and sour tamarind in form of brochure, poster, video and power point were needed by farmers at high level as well.

Keywords: Push Trend, Fruit, Perennial, Nampad District, Uttaradit Province

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงด้วยความกรุณาอย่างสูง จากรองศาสตราจารย์ ดร. จินดา ขลิบทองอาจารย์ที่ปรึกษาหลัก รองศาสตราจารย์ บำเพ็ญ เขียวหวาน อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ที่ได้ให้คำแนะนำ ตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องด้วยความเอาใจใส่ ปลุกฝังให้ผู้วิจัย รักการวิจัย และทำงานวิจัยที่มีคุณค่ายิ่ง และได้รับความกรุณาจาก ผู้อำนวยการสภากัญญา อธิปอนันต์ ผู้อำนวยการสำนักพัฒนาคุณภาพสินค้าเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำ และตรวจสอบแก้ไขวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งและประทับใจในความกรุณาครั้งนี้เป็นอย่างยิ่ง ตลอดจนอาจารย์และบุคลากรในสาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ทุกท่านที่ได้ให้ความกรุณาและอำนวยความสะดวกในการจัดทำวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้ จึงขอขอบคุณไว้ ณ โอกาสนี้

ผู้วิจัยขอขอบคุณ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชนและเกษตรกรในตำบลน้ำไผ่ เจ้าหน้าที่สำนักงานเกษตรอำเภอน้ำปาด พี่ๆ น้องๆ และ เพื่อนร่วมงานจากสำนักงานเกษตรจังหวัดอุดรดิตถ์ ที่ให้การสนับสนุน ให้ความร่วมมือ ประสานงานและเป็นที่ปรึกษา ตลอดจนให้กำลังใจทำให้ผู้วิจัยสามารถทำวิทยานิพนธ์สำเร็จลุล่วงด้วยดี

สุดท้ายนี้ ขอขอบพระคุณ ครอบครัว ที่ให้ความรัก ความห่วงใย กำลังทรัพย์และกำลังใจ และขอขอบคุณเพื่อนๆ รุ่นที่ 12 เขียวทองผ่องอำไพ ที่ให้ความช่วยเหลือด้วยดีเสมอมา

สุนทร ตะนาวศรี

พฤษภาคม 2556

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ฅ
สารบัญภาพ.....	ฉ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์การวิจัย.....	2
กรอบแนวคิดการวิจัย.....	3
ขอบเขตการวิจัย.....	4
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	4
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	4
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง.....	5
สภาพทั่วไปของตำบลน้ำไผ่.....	5
แนวคิดเกี่ยวกับความต้องการ.....	22
รูปแบบและวิธีการในการส่งเสริมการเกษตร.....	25
การผลิตมะม่วงหิมพานต์.....	32
การผลิตมะขามแปรรูป.....	37
แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง.....	40
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	41
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	45
ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย.....	45
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	47
การเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัย.....	48
การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	48

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	50
ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกร.....	50
ข้อมูลส่วนบุคคลของเกษตรกร.....	50
ข้อมูลทางด้านเศรษฐกิจของเกษตรกร.....	52
ข้อมูลทางด้านสังคมของเกษตรกร.....	66
ตอนที่ 2 ความรู้เกี่ยวกับการปลูกไม้ผล ไม้ยืนต้น.....	68
ความรู้เกี่ยวกับการผลิตมะม่วงหิมพานต์.....	68
ความรู้เกี่ยวกับการผลิตมะขามเปรี้ยว.....	71
ตอนที่ 3 ความต้องการและแนวทางการส่งเสริมการปลูกไม้ผล ไม้ยืนต้น.....	73
ความสนใจ ความพร้อมและรูปแบบการปลูกไม้ผล ไม้ยืนต้น.....	73
ระดับความต้องการให้เกษตรกรตำบลสนับสนุนในประเด็นการส่งเสริมการเกษตร ของเกษตรกร.....	76
ระดับความต้องการการฝึกอบรม อุปกรณ์และสื่อ และวิธีการฝึกอบรม ของการส่งเสริมการปลูกไม้ผล ไม้ยืนต้น.....	79
ความต้องการและแนวทางด้านการจัดการฝึกอบรม.....	86
ความต้องการด้านการสนับสนุนหลังการฝึกอบรม.....	88
ตอนที่ 4 ปัญหาและอุปสรรคของเกษตรกรในการปลูกไม้ผล ไม้ยืนต้น ในพื้นที่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เดิม.....	90
บทที่ 5 สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	98
สรุปการวิจัย.....	98
อภิปรายผล.....	105
ข้อเสนอแนะ.....	108
บรรณานุกรม.....	111
ภาคผนวก.....	114
ก แบบสัมภาษณ์.....	115
ข รูปสัมภาษณ์เกษตรกร.....	136
ประวัติผู้วิจัย.....	139

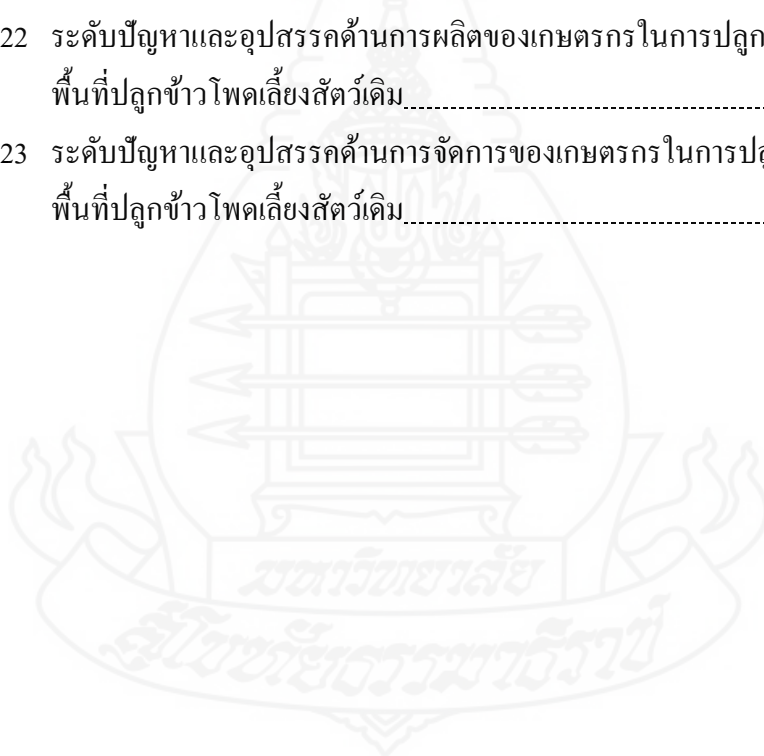
สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 2.1 แสดงสถิติน้ำฝน 5 ปี อำเภอป่าปอ จังหวัดอุดรดิตถ์ (2550 – 2554).....	8
ตารางที่ 2.2 แสดงเส้นทางคมนาคมจากหมู่บ้านถึงสถานที่สำคัญต่างๆ	9
ตารางที่ 2.3 แสดงข้อมูลพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของตำบลน้ำเฒ่า.....	15
ตารางที่ 2.4 แสดงระบบการปลูกพืช.....	17
ตารางที่ 2.5 แสดงปฏิทินกิจกรรมในการปลูกพืช.....	17
ตารางที่ 2.6 แสดงจำนวนประชากรและครัวเรือน.....	20
ตารางที่ 2.7 แสดงการศึกษา/ศาสนา.....	21
ตารางที่ 3.1 จำนวนกลุ่มตัวอย่างแบ่งตามหมู่บ้านที่ศึกษา.....	46
ตารางที่ 4.1 ข้อมูลส่วนบุคคลของเกษตรกร.....	50
ตารางที่ 4.2 ข้อมูลจำนวนสมาชิกในครัวเรือนและจำนวนแรงงานที่ใช้ในการเกษตร.....	52
ตารางที่ 4.3 ข้อมูลการได้รับผลกระทบจากภัยน้ำป่าไหลหลากและดินโคลนถล่มปี 2554.....	53
ตารางที่ 4.4 ข้อมูลขนาดการถือครองที่ดิน.....	54
ตารางที่ 4.5 ข้อมูลประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดิน.....	56
ตารางที่ 4.6 ข้อมูลรายได้ในแต่ละด้านของครัวเรือนเกษตรกรในปี พ.ศ. 2555.....	60
ตารางที่ 4.7 ข้อมูลรายได้รวมของครัวเรือนเกษตรกร.....	65
ตารางที่ 4.8 แหล่งเงินลงทุนด้านการเกษตร.....	65
ตารางที่ 4.9 ข้อมูลการเป็นสมาชิกสถาบันเกษตรกร.....	66
ตารางที่ 4.10 ระดับความรู้ความเข้าใจตามประเด็นคำถามเกี่ยวกับการผลิตมะม่วงหิมพานต์.....	69
ตารางที่ 4.11 ระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการผลิตมะม่วงหิมพานต์.....	70
ตารางที่ 4.12 ระดับความรู้ความเข้าใจตามประเด็นคำถามเกี่ยวกับการผลิตมะขามเปรี้ยว.....	71
ตารางที่ 4.13 ระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการผลิตมะขามเปรี้ยว.....	73
ตารางที่ 4.14 ความต้องการส่งเสริมการปลูกไม้ผล ไม้ยืนต้นของเกษตรกร.....	74
ตารางที่ 4.15 ข้อมูลระดับความต้องการให้เกษตรกรตำบลสนับสนุนในประเด็นการส่งเสริม การเกษตร ของเกษตรกร.....	76
ตารางที่ 4.16 ระดับความต้องการการฝึกอบรม อุปกรณ์และสื่อ และวิธีการฝึกอบรมของการ ส่งเสริมการปลูกมะม่วงหิมพานต์.....	80

สารบัญตาราง(ต่อ)

หน้า

ตารางที่ 4.17	ระดับความต้องการการฝึกอบรม อุปกรณ์และสื่อ และวิธีการฝึกอบรมของการส่งเสริมการปลูกมะขามเปรี้ยว.....	83
ตารางที่ 4.18	ความต้องการและแนวทางด้านการจัดฝึกอบรม.....	86
ตารางที่ 4.19	ด้านการสนับสนุนภายหลังการฝึกอบรม.....	89
ตารางที่ 4.20	ระดับปัญหาและอุปสรรค ด้านการผลิตของเกษตรกรในการปลูกมะม่วงหิมพานต์ในพื้นที่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เดิม.....	90
ตารางที่ 4.21	ระดับปัญหาและอุปสรรค ด้านการจัดการของเกษตรกรในการปลูกมะม่วงหิมพานต์ในพื้นที่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เดิม.....	92
ตารางที่ 4.22	ระดับปัญหาและอุปสรรคด้านการผลิตของเกษตรกรในการปลูกมะขามเปรี้ยวในพื้นที่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เดิม.....	94
ตารางที่ 4.23	ระดับปัญหาและอุปสรรคด้านการจัดการของเกษตรกรในการปลูกมะขามเปรี้ยวในพื้นที่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เดิม.....	96

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย.....	3
ภาพที่ 2.1 ความสัมพันธ์ระหว่างลำดับชั้นความต้องการกับประเภทของเกษตรกร.....	24
ภาพที่ 2.2 รูปแบบการส่งเสริมการเกษตรในยุคแห่งข้อมูลข่าวสาร (Agricultural Extension Model in Information Era).....	27

